Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

____________ dos. Zaur Məmmədov
"12" 09 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 05405-"İqtisadiyyat" A,B
Fakultə: "İqtisadiyyat və idarəetmə"
Kafedra: "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə"
1.Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: Beynəlxalq iqtisadiyyat (İşçi tədris proqramı: Kafedranın 12 sentyabr 01 saylı protokolu ilə təsdiq edilmişdir.)
I. Fənn haqqında məlumat:
Kodu: İPF-B11
Tədris ili: III (2025-2026). Semestr: V
Tədris yükü cəmi: 120 saat. Auditoriya yükü-60 saat: (Mühazirə 30 saat, məşğələ-15 saat).
Təhsilalma forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit: 4 kredit
Saat:
II. Müəllim haqqında məlumat:
Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: *Hikmət Səlimov, baş müəllim*
Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küç., 170-a, 1 saylı korpus.
Məsləhət saatı: I-V günlər: saat 10^{00}-16^{00}
E-mail ünvanı: *hikmat.salimov@bk.ru*
III. Tövsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas

1. Pol R. Kruqman, Moris Obstfeld, Mark C. Melitz ."Beynəlxalq iqtisadiyyat", Nyu York-2018
2. H. Seyidoğlu, Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama, 17. Baskı, İstanbul, Güzem Yayınları, 2009.
3. D. Salvatore, Theory and Problems of International Economics, 4th ed. (New York: McGraw-Hill, 1996), chs. 1, 2 (sects. 2.1 to 2.3).
4. D.Vəliyev, A.Əsədov "Beynəlxalq iqtisadiyyat", Bakı-2012

Əlavə

5. Волгина Н.А. «Международная экономика». Учебное пособие 2-е издание. Москва, издательсво «ЭКСМО»-2010
6. Агапова Т.А., Серегина С.Ф., «Макроэкономика» Учебник. 9-е издание Москва, издательсво «Дело и Сервис»- 2009
7. Appleyard, D. R., Field, Jr. A. J., Cobb, S. L. "International Economics", New York-2010

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün ilkin olaraq "İqtisadiyyata giriş", "Mikroiqtisadiyyat", "Makroiqtisadiyyat" kimi fənlərin tədrisi zəruridir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda "Azərbaycan iqtisadiyyatı" və "İqtisadi fikir tarixi", fənlərinin tədrisinə ehtiyac vardır.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: "Beynəlxalq iqtisadiyyat" kursu beynəlxalq mikroiqtisadiyyat və beynəlxalq makroiqtisadiyyat aspektlərini əhatə edir. Burada istehsal amilləri məhsul və xidmətlərin beynəlxalq hərəkəti, beynəlxalq ticarət siyasəti, həmçinin valyuta kursları və tədiyyə balansı sferasında beynəlxalq iqtisadi fəallığın monitor formalarını öyrənir. Bu fənndə tədiyyə balansında tarazlığın təmin edilməsi üsulları və yolları təhlil edilir. Dünya bazarında rəqabət və qiymətqoyma mexanizmləri fərqli şəkildə təsir göstərir. Belə ki, istehsal amillərinin mobilliyi ayrı-ayrı milli təsərrüfatlar miqyasında olduğuna nisbətən zəif olur. Açıq iqtisadi sistemlərin fəaliyyət problemləri ümumi iqtisadi tarazlığın təmin edilməsini zəruri edir. Son illərdə dünya iqtisadi qloballaşma və inteqrasiya şəraitində müxtəlif ölkə-lərin iqtisadi sistemləri arasında qarşılıqlı əlaqələr güclənir. Nəhəng ölkələrin milli sərhədləri belə milli biznesi izola etmir, milli investorları xarici rəqabətçilərdən qorumur. Eyni zamanda müvafiq ölkələrin iqtisadiyyatının açıqlığının təmin edilməsi ilə bağlı milli biznes üçün yeni imkanlar açır. Fənnin birinci bölməsində beynəlxalq ticarət konsepsiyaları müxtəlif ölkələrin beynəlxalq ticarət siyasəti, ölkələrarası istehsal amillərinin mobilliyi nəzəriyyələri öyrənilir. Adı çəkilən bölmələr beynəlxalq iqtisadiyyatın mikroiqtisadiyyat aspektinə aiddir. Belə ki, onlar ayrı-ayrı ölkələrə aiddir, onlara müstəqil iqtisadi vahidlər kimi baxılır.

Beynəlxalq iqtisadiyyatın digər bölməsi beynəlxalq maliyyə nəzəriyyələrinin makroiqtisadi təhlilini özündə birləşdirir. Bu bölməyə ölkələrarası valyuta münasibətləri, həmçinin milli iqtisadiyyatlarının makroiqtisadi tarazlığına tədiyyə balansının təsirinin araşdırılması nəzərdə tutulur. Beynəlxalq iqtisadiyyatın makroiqtisadi aspektlərinə eyni zamanda milli iqtisadiyyatların ölkələrin iqtisadi siyasətinin optimallaşdırılması məqsədilə modelləşdirilməsinin geniş spektrli problemləri də daxildir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həmdə laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarina uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal - tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə

olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: *Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görüləcəkdir.*

X. Təqvim planı: *Mühazirə 30 saat, Məşğələ 15 saat,* ***Cəmi 45 saat***

N	Keçirilən mühazirə mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
1	2	3	4
1	**Mövzu-1: "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin vəzifələri, öyrənilmə obyekti, predmeti** ***Plan:*** 1. "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin predmeti və vəzifələri 2. "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin obyekti	2	
2	**Mövzu-2: Beynəlxalq ticarət nəzəriyyələrinə ümumi baxış** ***Plan:*** 1. Beynəlxalq ticarət nəzəriyyələrinin təkamülü 2. Merkantalizm və xarici ticarət 3. Fizokratizmin əsas müddəaları 4. A.Smitin "Mütləq üstünlüklər" nəzəriyyəsi və onun əsas fəlsəfəsi	2	
3	**Mövzu-3: D.Rikardonun "Müqayisəli üstünlüklər" nəzəriyyəsi və Hekşer-Ohlin modeli** ***Plan:*** 1. Müqayisəli üstünlüklər konsepsiyası və onun beynəlxalq ticarətdə rolu 2. Ticarətdən əldə edilən qazanclar və istehlak imkanlarının genişlənməsi 3. D.Rikardo modelinin çatışmamazlıqları və üstünlükləri 4. Hekşer-Ohlin modelinin əsas prinsipləri 5. Leontiv paradoksu	4	
4	**Mövzu-4: Miqyas iqtisadiyyatı və inhisarçı rəqabət: yeni ticarət modeli** ***Plan:*** 1. Miqiyas iqtisadiyyatının növləri 2. Miqiyas iqtisadiyyatı və bazarın strukturu 3. Xarici miqiyas iqtisadiyyatı və beynəlxalq ticarətdə müşahidə edilən mümkün effektlər 4. Dinamik artan gəlirlər və inhisarçı rəqabət 5. Standart ticarət modelinin mahiyyəti və əsas tezisləri	2	
5	**Mövzu-5: Xarici ticarət siyasəti** ***Plan:*** 1. Xarici ticarət siyasətinin məqsədləri və milli iqtisadiyyatın inkişafında rolu	2	

	2. Xarici ticarət siyasətinin əsas formaları: liberal xarici ticarət siyasəti və proteksionizm 3. Xarici ticarət siyasətinin tarif alətləri və onun tətbiqi zəruriliyi 4. Tarifin xərc və faydaları 5. Gömrük rüsumlarının təsnifatı 6. Proteksionizmin əsas formaları		
6	**Mövzu-6: Xarici ticarət siyasətinin qeyri tarif alətləri** ***Plan:*** 1. İdxal kvotaları və onların təsirləri 2. İxrac subsidiyaları və onların tətbiqi zəruriliyi 3. Könüllü ixrac məhdudiyyətləri və denpinq siyasəti 4. Beynəlxalq ticarət razılaşmaları 5. Dünya ticarət təşkilatlarının əsas funksiyaları və təməl prinsipləri 6. Dünya ticarət təşkilatı üstünlüyünün pozitiv və neqativ aspektləri	2	
7	**Mövzu-7: Milli hesablar sistemi və tədiyyə balansı** ***Plan:*** 1. ÜMM-un əsas komponentləri 2. Açıq iqtisadiyyatda milli hesablar sistemi 3. Milli hesablar sistemində yığım, invettisiya və xalis ixrac arasındakı qarşılıqlı təsir 4. Tədiyyə balansının qruluşu 5. Cari əməliyyatlar balansı və tədiyyə balansının tarazlayıcı təsiri	2	
8	**Mövzu-8: Valyuta məzənnələri və onların müəyyən edilməsi üsulları** ***Plan:*** 1. Valyuta məzənnələri və beynəlxalq əməliyyatlar 2. Valyuta məzənnələrinə təsir göstərən amillər 3. Xarici valyuta bazarı 4. Beynəlxalq valyuta bazarında tarazlıq 5. Valyuta məzənnəsinin makroiqtisadi sabitliyin qorunmasında rolu 6. Spot-forvard məzənnə və fyuçers müqavilələri	4	
9	**Mövzu-9: Pul, faiz dərəcələri və valyuta məzənnələri** ***Plan:*** 1. Pul tələbi, pul təklifi və faiz dərəcələrinin formalaşması 2. Pul, faiz dərəcəsi və valyuta məzənnəsinin əlaqələndirilməsi 3. Monetar siyasət və faiz dərəcəsinin beynəlxalq valyuta bazarına təsiri 4. Qısa müddətli dövrdə pul təklifi və valyuta məzənnəsi 5. Uzunmüddətli dövrdə pul, qiymət səviyyəsi və valyuta məzənnəsi	2	
10	**Mövzu-10: Beynəlxalq makroiqtisadi siyasət və beynəlxalq valyuta sistemlərinə tarixi baxış** ***Plan:*** 1. Açıq iqtisadiyyatda makroiqtisadi siyasət hədəfləri 2. Açıq iqtisadiyyatda valyuta trilemması 3. I Dünya müharibəsinə qədərki beynəlxalq qızıl standartları 4. Bretton Vuds sisteminin yaranma səbəbləri, mahiyyəti və yeni nəzəriyyə rejiminə keçid 5. Bretton Vuds sisteminin ləğvi və "üzən məzənnə" sisteminə keçid 6. Beynəlxalq Valyuta Fondu, hədəfləri və strukturu	2	
11	**Mövzu-11: Maliyyə qloballaşması: imkan və böhran** ***Plan:*** 1. Beynəlxalq kapital bazarı və ticarətin faydaları 2. Beynəlxalq bank işi və beynəlxalq kapital bazarı 3. Bankçılıq və maliyyə kövrəkliyi	2	

	4. Beynəlxalq bankçılığın tənzimlənməsi problemi 5. Beynəlxalq maliyyə bazarlarında kapital və riskin yaxşı paylanması		
12	**Mövzu-12: İnkişaf etməkdə olan ölkələr: iqtisadi artım, böhran və islahat** ***Plan:*** 1. Gəlir, sərvət və dünya iqtisadiyyatındakı iqtisadi artım 2. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin struktur xüsusiyyətləri 3. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin borclanması və borc 4. Şərqi Asiya: uğur və böhran 5. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə baş vermiş böhranlardan öyrənilmiş dərs-lər 6. Dünyanın maliyyə "arxitekturasının" islahatı 7. Qlobal kapital axınlarının anlaşılması və qlobal gəlirlərin bölgüsü	4	
	Cəmi:	**30 saat**	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Tələbə fənnin öyrənilməsi zamanı beynəlxalq ticarət nəzəriyyələri, beynəlxalq ticarət siyasəti, valyuta bazarı və valyuta sistemləri, maliyyə, kapital və işçi qüvvəsinin beynəlxalq hərəkəti, tədiyyə balansı və beynəlxalq inteqrasiyaya dair müasir nəzəri baxış-lar, onların praktikada tətbiqi məsələləri, müasir qloballaşma şəraitində Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq əlaqələr sistemində iştirakı, eləcə də beynəlxalq interasiya proseslərində iştirakın daha da səmərəliləşdirilməsi istiqamətləri faktiki materiallar əsasında ətraflı təhlillər aparacaqlar.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Beynəlxalq iqtisadiyyat üzrə anlayışları bilmək. Qlobal iqtisadi proseslər haqqında biliklərə sahib olmaq;
- Müxtəlif ölkələrin iqtisadiyyatını müqayisəli şəkildə həll etməyi bacarmaq;
- Beynəlxalq biznesin əhəmiyyətini dərk etmək;
- Beynəlxalq ticarət nəzəriyyələrini və siyasətlərini mənimsəmək;
- Beynəlxalq maliyyə və maliyyə bazarları üzrə anlayışları bilmək;
- Tədiyyə balansını təhlil etməyi bacarmaq.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollekvium sualları:

I Kollekvium sualları (tarixinədək keçirilən mövzular üzrə):

1. "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin obyekti
2. Beynəlxalq ticarət nəzəriyyələrinin təkamülü
3. Merkantalizm və xarici ticarət
4. A.Smitin "Mütləq üstünlüklər" nəzəriyyəsi və onun əsas fəlsəfəsi
5. D.Rikardo modelinin çatışmamazlıqları və üstünlükləri
6. Leontiv paradoksu
7. Miqiyas iqtisadiyyatının növləri
8. Xarici ticarət siyasətinin əsas formaları: liberal xarici ticarət siyasəti və proteksionizm
9. Gömrük rüsumlarının təsnifatı
10. Proteksionizmin əsas formaları

II Kollekvium sualları (aralığında keçirilən mövzular üzrə):

1. İdxal kvotaları və onların təsirləri
2. Beynəlxalq ticarət razılaşmaları
3. ÜMM-un əsas komponentləri
4. Tədiyyə balansının qruluşu

5. Valyuta məzənnələrinə təsir göstərən amillər
6. Valyuta məzənnəsinin makroiqtisadi sabitliyin qorunmasında rolu
7. Spot-forvard məzənnə və fyuçers müqavilələri
8. Pul tələbi, pul təklifi və faiz dərəcələrinin formalaşması
9. Açıq iqtisadiyyatda valyuta trilemması
10. Bretton Vuds sisteminin yaranma səbəbləri, mahiyyəti və yeni nəzəriyyə rejiminə keçid

XV. İmtahan sualları:

1. "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin predmeti və vəzifələri
2. "Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin obyekti
3. Beynəlxalq ticarət nəzəriyyələrinin təkamülü
4. Merkantalizm və xarici ticarət
5. Fizokratizmin əsas müddəaları
6. A.Smitin "Mütləq üstünlüklər" nəzəriyyəsi və onun əsas fəlsəfəsi
7. Müqayisəli üstünlüklər konsepsiyası və onun beynəlxalq ticarətdə rolu
8. D.Rikardo modelinin çatışmamazlıqları və üstünlükləri
9. Hekşer-Ohlin modelinin əsas prinsipləri
10. Leontiv paradoksu
11. Miqiyas iqtisadiyyatının növləri
12. Miqiyas iqtisadiyyatı və bazarın strukturu
13. Xarici ticarət siyasətinin məqsədləri və milli iqtisadiyyatın inkişafında rolu
14. Xarici ticarət siyasətinin əsas formaları: liberal xarici ticarət siyasəti və proteksionizm
15. Xarici ticarət siyasətinin tarif alətləri və onun tətbiqi zəruriliyi
16. Tarifin xərc və faydaları
17. Gömrük rüsumlarının təsnifatı
18. Proteksionizmin əsas formaları
19. İdxal kvotaları və onların təsirləri
20. İxrac subsidiyaları və onların tətbiqi zəruriliyi
21. Könüllü ixrac məhdudiyyətləri və denpinq siyasəti
22. Beynəlxalq ticarət razılaşmaları
23. Dünya ticarət təşkilatlarının əsas funksiyaları və təməl prinsipləri
24. ÜMM-un əsas komponentləri
25. Açıq iqtisadiyyatda milli hesablar sistemi
26. Tədiyyə balansının qruluşu
27. Valyuta məzənnələri və beynəlxalq əməliyyatlar
28. Valyuta məzənnələrinə təsir göstərən amillər
29. Xarici valyuta bazarı
30. Valyuta məzənnəsinin makroiqtisadi sabitliyin qorunmasında rolu
31. Spot-forvard məzənnə və fyuçers müqavilələri
32. Pul tələbi, pul təklifi və faiz dərəcələrinin formalaşması
33. Açıq iqtisadiyyatda valyuta trilemması
34. I Dünya müharibəsinə qədərki beynəlxalq qızıl standartları
35. Bretton Vuds sisteminin yaranma səbəbləri, mahiyyəti və yeni nəzəriyyə rejiminə keçid
36. Bretton Vuds sisteminin ləğvi və "üzən məzənnə" sisteminə keçid
37. Beynəlxalq Valyuta Fondu, hədəfləri və strukturu
38. Beynəlxalq kapital bazarı və ticarətin faydaları
39. Beynəlxalq bank işi və beynəlxalq kapital bazarı
40. Bankçılıq və maliyyə kövrəkliyi
41. Beynəlxalq bankçılığın tənzimlənməsi problemi
42. Gəlir, sərvət və dünya iqtisadiyyatındakı iqtisadi artım
43. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin struktur xüsusiyyətləri

44. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin borclanması və borc
45. Şərqi Asiya: uğur və böhran

"Beynəlxalq iqtisadiyyat" fənninin sillabusu 05405-"İqtisadiyyat" A, B ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və işçi tədris proqramı əsasında tərtib edilmişdir. "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol№ 01).

Kafedra müdiri v.i.e.: **dos. G.Əliyeva**

Fənn müəllimi: **b/m H.F.Səlimov**